

Data: 8.12.2020

Dotyczy: [Rzeczpospolita](#)

WARTOŚCI SZACUNKOWE W SPRAWOZDANIU FINANSOWYM W CZASIE COVID

W związku z wystąpieniem pandemii wiele firm musi zmierzyć się z nowymi wyzwaniami mającymi wpływ na ich działalność gospodarczą, m.in. ze spadkiem popytu na proponowane dobra lub usługi, wahaniami kursów walut, dostępnością kredytów, zakłóceniami w łańcuchu dostaw czy zakłóceniami produkcji.

Ostatecznie może to doprowadzić do pogorszenia sytuacji finansowej spółek, a na pewno wiąże się to z zarządzaniem w świecie niepewności, zmiany i ryzyka. W takich realiach już niedługo księgowi staną przed zadaniem sporządzenia sprawozdania finansowego a kierownicy jednostki przed decyzjami, w jaki sposób ująć poszczególne zdarzenia gospodarcze. Szczególną uciążliwość może przysporzyć prezentacja danych szacunkowych.

Definicja danych

Pojęcie wartości szacunkowych zostało zdefiniowane w Krajowym Standardzie Rachunkowości nr 7 „Zmiany zasad (polityki) rachunkowości, wartości szacunkowych, poprawianie błędów, zdarzenia następujące po dacie bilansu – ujęcie i prezentacja” (dalej: KSR 7). Zgodnie z KSR 7 rozdz. II, pkt 2.12 za wartości szacunkowe uważa się „przybliżone kwoty pieniężne przyjęte przez jednostkę do wyceny określonych składników aktywów lub pasywów, bądź przychodów i kosztów wobec niemożności dokładnej ich wyceny”. Podobnie MSR 8, odnosi się do danych szacunkowych jako do tych pozycji sprawozdania finansowego, których nie można precyzyjnie wycenić. Powstaje zatem pytanie czy dane szacunkowe są ważne i jak je oszacować?

Gdzie najczęściej występują

Dane szacunkowe są często spotykane w sprawozdaniu finansowym. Przykładowo przedmiotem szacunku mogą być (KSR 7, rozdz. IV, pkt 4.1):

- 1) okresy użytkowania podlegających amortyzacji środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych, inwestycji w nieruchomości i prawa,
- 2) należności, których ściągальność jest wątpliwa,
- 3) zapasy wyceniane w cenach sprzedaży netto wobec utraty przez nie przydatności gospodarczej dla jednostki,
- 4) aktywa i rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego,
- 5) rezerwy na zobowiązania i traktowane z nimi na równi bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów np.: rezerwy na świadczenia pracownicze, rezerwy na straty z tytułu transakcji gospodarczych w toku (w tym na skutki toczącego się postępowania sądowego, z tytułu udzielonych gwarancji, poręczeń),
- 6) koszty wytworzenia długoterminowych, niezakończonych usług,

7) wartość godziwa np. nieruchomości oraz wartości niematerialnych i prawnych zaliczanych do inwestycji, aktywów i zobowiązań finansowych.

Jako element szacowany traktuje się również utratę wartości aktywów oraz ocenę kontynuacji działalności opierającą się w dużej mierze na danych oczekiwanych, ale o tym napiszemy w kolejnych artykułach serii „Zamknięcie roku”.

Powyższa lista jednoznacznie wskazuje na to, że szacunki mogą być istotne i znacznie wpływać na dane zaprezentowane w sprawozdaniu finansowym. Konsekwencją ustalania wartości szacunkowych w aktywach lub pasywach spółki jest bowiem ich odzwierciedlenie również w wyniku finansowym. Zmiana okresu użytkowania środków trwałych wpłynie na przykład na wartość aktywów trwałych a związana z tym zmiana amortyzacji na wynik finansowy. Podobnie na wynik wpłynie odpis dotyczący należności czy zapasów. Należy się więc zastanowić, w jaki sposób uwiarygodnić wartość szacunków.

Jak szacować

Proces szacowania wymaga dokonania własnej oceny na podstawie wiarygodnych informacji dostępnych w danym momencie przy zachowaniu należytej staranności i sceptycyzmu. Podstawą do weryfikacji transakcji będzie, między innymi:

- wiedza kierownictwa o działalności jednostki i branży, w której prowadzi działalność,
- wiedza kierownictwa o zastosowanych strategiach gospodarczych w bieżącym okresie,
- doświadczenie kierownictwa w ustalaniu wartości szacunkowych w poprzednich latach,
- weryfikacja planów finansowych,
- zasady wyceny przyjęte w polityce rachunkowości,
- zasięgnięcie opinii eksperta zewnętrznego.

Kierownik jednostki, który odpowiada za ustalenie wartości szacunków musi wziąć również pod uwagę to, co dzieje się w otoczeniu gospodarczym, w którym funkcjonuje jednostka. Powinien zatem uwzględnić również wpływ Covid.

Weźmy na przykład pod uwagę sytuacje przedstawione w przykładach.

Przykład 1

W roku 200X-2 (2 lata temu), spółka zakupiła maszyny produkcyjne o wartości 10 mln zł z zamiarem użytkowania ich przez pięć lat. W związku z niepewną sytuacją na rynku spowodowaną Covid, w roku 200X spółka uznała, że po pięciu latach nie będzie inwestować w nowe maszyny, a przedłuży użytkowanie obecnych o kolejne trzy lata.

Dane liczbowe:

200X-2: wartość początkowa maszyny – 100 000,00 zł

200X: dotychczasowe umorzenie – 40 000,00 zł

200X: decyzja o zmianie okresu użytkowania na kolejne sześć lat

200X+1: amortyzacja: 10 000,00 zł

Wartość netto na koniec 200X+1: 50 000,00 zł

Jak wynika z przedstawionych informacji, zmiana okresu

użytkowania wpłynęła na wysokość kosztów rodzajowych.

Koszt amortyzacji zmniejszył się z 20 000,00 zł do 10 000,00 zł rocznie.

UWAGA! Zgodnie z art. 32 ust. 3 ustawy o rachunkowości, korekty spowodowane weryfikacją okresów i stawek amortyzacyjnych wpływają na wysokość odpisów amortyzacyjnych dokonywanych w następnych latach obrotowych. Korekta ta wpłynie na wysokość podatku odroczonego.

Przykład 2

W 2020 r. jednostka zawarła umowę na usługę budowlaną, której okres realizacji wynosi 12 miesięcy, tj. od 1 września 2020 r. do 31 sierpnia 2021 r. Z umowy wynika, że cena ryczałtowa za wykonanie usługi wyniesie 500 000 zł netto. Planowane koszty wytworzenia usługi wyniosą 400 000 zł.

31 grudnia 2020 r. rzeczywiste koszty wykonania robót wyniosły 150 000 zł, natomiast przychody ze sprzedaży za wykonany I etap robót na podstawie faktury wyniosły 180 000 zł netto.

Stopień zaawansowania robót na 31 grudnia 2020 r. ustalony drogą technicznego obmiaru prac wyniósł więc 37,5 proc. (tj.: 150 000/400 000). Szacowany przychód do dnia bilansowego wyniósł 187 500 zł (tj.: 500 000 zł × 37,5 proc.)

W styczniu 2021 r. okazało się, że pracownicy przypisani do tego kontraktu zachorowali i nie będą mogli kontynuować prac przez dwa tygodnie. Aby zachować termin określony w umowie spółka będzie musiała ponieść dodatkowe koszty w wysokości 50 000 zł.

Rzeczywiste koszty wykonania robót na 31 grudnia 2020 r. wyniosą 150 000 zł, a stopień zaawansowania robót ustalony drogą technicznego obmiaru prac wyniesie 33,3 proc. (150 000/450 000). Szacowany przychód do dnia bilansowego wyniesie 166 500 zł (tj.: 500 000 × 33,3 proc.).

Przykład 3

W styczniu 2020 r. spółka zakupiła towary o wartości 10 mln zł. Pojawienie się pandemii spowodowało znaczny spadek popytu na ten towar, do dnia dzisiejszego nie udało się go sprzedać. Kierownik jednostki stoi przed decyzją, od jakiej części towaru należy dokonać odpisu.

W tym przypadku pomocna w podjęciu decyzji może okazać się polityka rachunkowości określająca sposób szacowania odpisu. Należy jednak pamiętać, że każdorazowo kierownik jednostki powinien kierować się zasadą ostrożności i przewagi treści ekonomicznej nad formą. Oznacza to, że powinien również uwzględnić na ile przyjęty sposób kalkulacji jest wiarygodny i prawdopodobny. Może się bowiem okazać, że wpływ Covid jest tak silny, że w okresie do terminu ważności danego towaru nie uda się sprzedać i należy go odpisać w całości.

Podsumowując, każdy przypadek zmiany wartości szacunkowych powinien być dokładnie przeanalizowany biorąc pod uwagę aktualną sytuację gospodarczą. Należy zwrócić uwagę, że zmiana choć będzie skutkować korektą wartości bilansowej składnika aktywów lub zobowiązań, bądź korektą okresowego zużycia składników aktywów, nie stanowi korekty błędów. Jest ona rezultatem nowych informacji, okoliczności i ponownej oceny sytuacji. Nie wymaga również przekształcania danych porównawczych, nie jest to bowiem zmianą polityki

rachunkowości. Spółka zamieszcza jedynie odpowiednią informację o przyczynach zmiany w informacji dodatkowej.

Uwaga na manipulacje

Niepewna sytuacja na rynku i duże ryzyko prowadzenia działalności może również skłaniać do próby manipulacji danymi szacunkowymi w celu poprawienia wyniku finansowego. W ten sposób spółki mogą chcieć stworzyć pozory stabilności sytuacji finansowej i rozwoju, aby zachęcić potencjalnych odbiorców do zakupu oferowanych dóbr i usług czy też spełnić wymagania warunków kredytowania.

Z punktu widzenia badania sprawozdania finansowego, dane szacunkowe są więc obszarem obciążonym stosunkowo wysokim ryzykiem istotnego zniekształcenia i wymagają poświęcenia szczególnej uwagi.

Procedury związane z badaniem wartości szacunkowych wynikają, m.in. z Krajowego Standardu Badania nr 540: „badanie wartości szacunkowych, w tym szacunków wartości godziwej i powiązanych ujawnień”. Powyższy standard zwraca uwagę na możliwą stronniczość kierownictwa podczas ustalania wartości szacunkowych. Biegły rewident musi zatem dokładnie zapoznać się z metodami i przyjętymi założeniami szacowania, aby uzyskać odpowiedzi na takie pytania jak np.:

- czy zastosowanie określonej metody wyceny w tym przypadku jest racjonalne?
- czy metoda wyceny jest dostosowana do pozycji aktywów lub pasywów?
- czy metoda wyceny uwzględnia specyfikę badanej jednostki i jej otoczenia?

Jego zadaniem jest bowiem ocena czy sprawozdanie finansowe przedstawia rzetelny i jasny obraz sytuacji majątkowej i finansowej spółki oraz jej wyniku finansowego.

Anna Korpetta biegły rewident, Senior Associate w [warszawskim oddziale Rödl & Partner](#)

Występowanie wartości szacunkowych jest nieuniknione w sprawozdaniu finansowym. Aby zachować wiarygodność informacji finansowej istotne jest, aby dane wykazywane w wartościach szacunkowych były rzetelnie i wiarygodnie przygotowane. W każdym przypadku kierownik jednostki powinien w tym celu dokładnie rozpoznać zarówno specyfikę jednostki, jak również wpływ otoczenia gospodarczego na jej funkcjonowanie, w tym również wpływ Covid.